

Sociolingvistisk forskning på Island och viktiga restproblem

Höskuldur Þráinsson
Háskóla Íslands

*Societal Conditions for Language Change
Exploratory Workshop,
Schæffergården, Oct. 19–21 2014*

Presentationens syfte

Syfte:

- att ge ett överblick över tidigare och pågående forskning på Island som har (eller kunde ha (hatt)) något med sociolingvistik att göra
- beskriva hur dessa projekt hänger ihop
- göra det lättare att räkna upp “restproblem” som man kunde tänka sig att syssla med i framtiden, dels genom att använda material som redan finns, dels genom att insamla nytt material

Vi är samlare

- Man har samlat hemskt mycket material om variation i isländskan i många projekt.
- Många av dessa projekten hänger ihop.
- Fast man har analyserat mycket av detta materialet finns det ännu mycket man kan använda det till, inte minst från sociolingvistisk synpunkt, men det varierar förstås ganska betydligt från projekt till projekt.

Projekt 1: BG

1. Björn Guðfinnsson (BG) 1940+:

- samlade material om geografisk variation i uttalet, mest genom att **3.520 tolvåringar (!)** i alla landsdelar läste speciella texter och han gjorde antäckningar på stället (han ser ut til att ha hatt ett mycket bra öra) — inte särskilt intresserad i demografisk bakgrunn eller sociala fakta ...
- han och hans medarbetare beskrev den geografiska variationen i uttalet (mycket lite sociolingvistisk information)
- vi har tillgång till hans material (jfr. Margréts föredrag i morgon) och man kunne eventuellt göra mera med det (skillnad mellan pojkar och flickor (lätt), plocka fram demografisk information (svårt)...)

Projekt 2: RÍN

2. Rannsókn á íslensku nútímamáli (RÍN) 1980+:

- insamlade material om variation i uttalet (använde bilder, texter ...) från alla landsdelar (ungefär 3.000 informanter, alla åldersgrupper; många var med i projekt 1, BG)
- dokumenterade social information...
- beskrev den geografiska variationen i uttalet och skillnader mellan generationer (t.ex. Kristján Árnason & Höskuldur Þráinsson 2003, jfr. också *mallyskur.is*)
- inte särskilt mycket gjort med den sociala och demografiska informationen (det såg ut som om det var inga stora skillnader i uttalet som korrelerade med sociolingvistiska variabler)
- man kunne försöka analysera detta materialet mera noggrant från en sociolingvistisk synpunkt
- jfr. projekt 9 (RAUN)

Projekt 3: Dat1

3. Första undersökningen av “dativsjukan” (Dat1) 1980–1981:

- samlade information om språkbruket, sociala fakta, från 200 elvaåringar i elva skolor i flera landsdelar
- rapporterade om dativsjukan och huruvida det hänger ihop med sociala fakta (t.ex. kön, föräldrarnas utbildning, jfr. Ásta Svavarsdóttir 1982)
- förebild för många senare undersökningar i isländsk syntax (f.ex. Dat2, ChaStab, IsDiaSyn)— används fortfarande som referenspunkt ...

Projekt 4: NP

4. Undersökning av “den nya passivkonstruktionen” (NP) 1999–2000:

- insamling av material från 1700 femtonåringar i isländska skolor i flera landsdelar (plus 200 vuxna)
- analys från formell och sociolingvistisk synpunkt (hänger delvis ihop med föräldrarnas utbildning, jfr. t.ex. Maling & Sigríður Sigurjónsdóttir 2002)
- fortsättning i projekt 8 (IsDiaSyn) och 9 (RAUN)

Projekt 5: ImpOrd

5. Den isländska delen av “Moderne importord i språka i Norden” (ImpOrd) 2001+:

- “Projektets vetenskapliga mål är dels att göra en systematisk, jämförande översikt över hur moderna importord och importerade strukturer behandlas i de nordiska språken (dvs. i bruk och normer), dels att få insikt i attityder till språkpåverkan och till moderna importord i Norden.”
- 13 böcker(!) (Helge, Tore..., Hanna, Ásta, Kristján ...)
- Det hittills mest omfattande projektet om språkattityder på Island, dels med reaktionstest (masketest, matched guise...). Jfr. också projekt 12 (SpråkAtt)

Projekt 6: Dat2

6. Andra undersökningen av “dativsjukan” (Dat2) 2001:

- insamling av material från 845 elvaåringar i skolor i flera landsdelar (mest i Reykjavík og Nordöstlandet)
- (nästan) samma metodologi som i Dat1
- formell och sociolingvistisk analys (liknande resultat som i Dat1 (fast elvaåringarna var lite sjukare nu): deltagarnes kön och föräldrarnes utbildning spelar en roll, jfr. Jóhannes Gísli Jónsson och Þórhallur Eypórsson 2003)
- viktig referenspunkt för senare undersökningar (f.ex. projekt 8 (IsDiaSyn) och 9 (RAUN))

Projekt 7:ChaStab

7. Language Change vs. Stability (ChaStab) 2002+:

- undersökning av huruvida förskälliga syntaktiska ändringar (dativsjukan, den nya passivkonstruktionen, etc.) i isländskan har slagit igenom i samhället.
- 108 deltagare från 9 steder (12 deltagare pr. sted; 3 åldersgrupper, 4 från varje)
- inspelningar av spontant tal i grupper av 2-4 personer.
- mer sociolingvistisk än dom flesta isländska studierna, konkluderar att det isländska språksamhället er mer stabilt än många hade postulerat (på grund av studier var dom flesta deltagarna var mycket unga). Jfr. Finnur Friðriksson 2009.

Projekt 8: IsDiaSyn

8. Isländsk dialektsyntax (IsDiaSyn) 2004–2007:

- samarbete inom forskningsnätverket Skandinavisk dialektsyntax, SkanDiaSyn
- samlade material om syntaktisk variation i isländskan (många syntaktiska variabler, tre stora insamlingar, 3 x 720 deltagare, 30 förskälliga ställen, flera åldersgrupper, dokumentering av sociala fakta ...)
- största variationen är mellan generationer, några exempel på sammanhang mellan variant och utbildning, språksamhället inte så stabilt som konkluderats i projekt 7... (Höskuldur Þráinsson m.fl. 2013)
- man kan säkert göra mycket mera noggrann sociolingvistisk analys av detta materialet

Projekt 9: RAUN

9. Málbreytingar í rauntíma (RAUN) 2010—2012:

- språkförändringar i “värklig tid” (*real time*) i isländsk syntax och fonologi (fortsättning av projekt 1 (BG), 2 (RÍN) och 4 (NP)):
- insamling av fonologisk material från ungefär 630 deltagare (varav 210 hadde tidigare deltagit i BG+RÍN, 320 bara i RÍN och 100 bara í BG (och hade flyttad till Reykjavík sen dess))
- insamling av syntaktisk material från ungefär 200 deltagare som hadde varit i NP undersölningen 10 år tidigare
- information om sociala fakta
- sociolingvistisk och formell analys (Margrét Guðmundsdóttirs doktoravhandling , jfr. hennes föreläsning i morgon; jfr. också Margrét Lára Höskuldsdóttir 2013)
- pågående forskning (jfr. också projekt 11 (IsAm))

Projekt 10: Is19

10. Isländskan i det nittonde århundradet (Is19) och etableringen av standardspråket (2012–2014):

- insamling av material från skriftliga källor med huvudvikt på personliga brev
- man prövar att finna ut så mycket som möjligt om skrivarnas bakgrund
- formell och sociolingvistisk analys (jfr. f.ex. Heimir Freyr Viðarsson 2014, i *Orð og tunga*, temanummer om ‘Språklig standardisering: ...’)
- pågående forskning — jfr. också IsAm

Projekt 11: IsAm

11. Isländskan i Nordamerika (IsAm) 2013–2015:

- insamling av nya språkliga data från ungefär 150 isländskatalande i Nordamerika
- jämförelse med isländskan på Island (RÍN, IceDiaSyn ...), isländskan i det 19 årh. (Is19) och äldre material om IsAm
- **interessant från sociolingvistisk synpunkt (ingen språknormalisering eller språkvård för IsAm)**
- **pågående forskning**

Projekt 12: SpråkAtt

12. Språkattityder (SpråkAtt) 2014+:

- försök att få fram medvetna och omedvetna attityder till isländska uttalsvarianter
- en del av detta har blivit gjort (av den medvetna delen, jfr. Margrét Guðmundsdóttirs föredrag i morgon) och vi hoppas att få möjlighet till att fortsätta med detta (Kristján, Margrét och ett par andra doktorander ...)

Viktigaste restproblem?

Ja, det kan vi jo diskutera!

Referenser

- Ásta Svavarsdóttir. 1982. „Þágufallssýki“. Breytingar á fallnotkun í frumlagssæti ópersónulegra setninga. *Íslenskt mál* 4:19–62.
- Finnur Friðriksson. 2008. *Language Change vs. Stability in Conservative Language Communities: A Case Study of Icelandic*. Doktoravhandling, Göteborgs Universitet.
- Heimir Freyr van der Feest Viðarsson. 2014. Þáttur málstöðlunar í afstöðu sagnar til neitunar í 19. aldar íslensku. "málgreinir, sem mjer fannst eitthvert danskt óbragð að". *Orð og tunga* 16:1–24.
- Höskuldur Þráinsson, Ásta Svavarsdóttir, Eiríkur Rögnvaldsson, Jóhannes Gísli Jónsson, Sigríður Sigurjónsdóttir og Þórunn Blöndal. 2013. Hvert stefnir í íslenskri setningagerð? Um samtímalegar kannanir og málbreytingar. *Íslenskt mál* 35:57–127.
- Kristján Árnason & Höskuldur Þráinsson. 2003. Fonologiske dialekttræk på Island. Generationer og geografiske områder. I Gunnstein Akselberg, Anne Marit Bødal og Helge Sandøy (red.): *Nordisk dialektologi*, s. 151–196. Novus, Oslo.
- Maling, Joan, & Sigríður Sigurjónsdóttir. 2002. The New Impersonal” Construction in Icelandic. *Journal of Comparative Germanic Linguistics* 5:97–142.
- Margrét Lára Höskuldsdóttir. 2013. Breytingar á norðlenskum framburði 1940–2011 og áhrif búferlaflutninga. *Íslenskt mál* 35:129–152.